

МАТЕРІАЛИ

**І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

**“ЄВРОПЕЙСЬКА НАУКА
XXI СТОЛІТТЯ:**

СТРАТЕГІЯ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ - 2006”

22-31 травня 2006 року

**Том 3
Історія**

Дніпропетровськ
Наука і освіта
2006

Станіслава, Потоцького посадили у в'язницю, звідки він вийшов наступного дня після представлення реверса в руки російському генералу про припинення подальшої боротьби.

У 1767 р. Потоцький допомагав у організації локальних конфедерацій. В Сондовій Вишні 27 травня він став радником російської конфедерації під керівництвом маршалка Юзефа Потоцького. 23 червня він підписав в Радомі акт генеральної конфедерації, а 06 липня його призначили членом суду у Верховній Раді. Вже тоді він продався Репніну.

11 липня кузен Еустах Потоцький поступився йому посадою Бродського литовського старости. 24 липня Антоній головував, за відсутності маршалка конфедерації Юзефа Потоцького, на вишенському сеймику. Оскільки наступного дня відбулося роздвоєння сеймика, Потоцький відклав засідання на 26 серпня на 8 год. Але вже о 4 год. ранку, випереджуючи опозицію, за допомоги російських військ «потайки» здійснив вибір делегатів і від кожного з них отримав письмове зобов'язання, що вони будуть діяти відповідно до вказівок Репніна. Це викликало величезне обурення. Незадоволені, при закритті, проклинали Потоцьких, як відступників, а потім внесли від імені всього генерального російського сеймику маніфест проти Потоцького. На думку одного із кореспондентів, Єжи Мнішка, цим вчинком від підняв шляху проти всього свого роду.

31 серпня Репнін передав Потоцькому «найбільші почуття вдячності» за добру роботу. Одночасно Потоцький об'їжджав опозиціонерів і за ціну підписання реверса лояльності стосовно Росії отримував від генерала Кречетнікова звільнення їх маєтків від секвестора. Як депутат від російського воєводства, уже у Варшаві, залишаючись у тісних контактах з Репніним, переконував депутатів про необхідність стати на бік виборів делегатів і відстрочку засідання сейму. «В нагороду» був включений в делегацію сейму.

В барській конфедерації Потоцький не брав участі. Він був одним із чотирьох Потоцьких, про яких відомо, що «він тримається з москалями і королем». Відкрив 15 липня 1768 р. львівський депутатський сеймик, 14 вересня головував у господарському сеймику у Львові, на якому за депутатську функцію на сеймі 1767 - 1768 рр. отримав 4178 зл. За участь у радомській конфедерації був затаврований маршалком Казимежом Краєвським в маніфесті від 12 липня 1769 р. Після першого розподілу оселилися в Галичині.

В період війни за баварське успадкування (1778 р.) організував у Галичині за вказівкою австрійської влади волонтерський «корпус», до якого зверталось багато бажачок, оскільки, як стверджувалося, він «дає всіляку свободу розпущеності, не наказуючи тих, хто найбільше порушує поведінку». Помер між 1779 - 1784 рр. (у кінці лютого 1784 р. його дружина виступала як вдова).

Від шлюбу, укладеного в 1755 р. з Людвиною із Станіслава, донькою литовського ловчого Фабіана, Потоцький нащадків не залишив. Вдова Людвики (народилася приблизно в 1730 р.) померла 27 липня 1785 р. в лондонській тюрмі, де знаходилася більше шести місяців за борги, які склали суму 85 фунтів. Від

голодної смерті її рятували Тадеуш Букачи і Томаш Венгерський. Похорони відбулися на складчину поляків, які там знаходилися.

Література:

1. Polski Słownik Biograficzny. – Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź: Zakład Narodowy Imienia Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk – Tom XXVII/1. – Zeszyt 112. – 1983. – S. 790-792.
2. Rztwuski L. Kronika podhorecka 1706-1779. – Kr., 1860.
3. Skalkowski A. M. O cześć imienia polskiego. – Lw., 1908.

Данилець Ю.В.

Ужгородський національний університет

АРХІМАНДРИТ ОЛЕКСІЙ (КАБАЛЮК) – ПЕРША ОСОБА В ПРАВОСЛАВНОМУ ЧЕРНЕЦТВІ НА ЗАКАРПАТТІ на початку ХХ ст.

Схиархімандрит Олексій (Кабалюк) є просвітителем Закарпаття та проповідником православ'я. Протягом усього життя він ревно сповідував слово Боже, незважаючи на всі перешкоди, здобув неабиякий авторитет серед народу як молитвеник, відвертий і щирый священнослужитель.

Олександр Іванович Кабалюк народився 1 вересня 1877 р. в с. Ясіня (нині смт. Ясіня) на Рахівщині в селянській родині. Олександр з дитинства відвідував церкву й відчував потяг до служіння Богу. Після проходження військової служби починає цікавитися православними книгами, відвідує в 1903 р. монастирі в Біссаді, Сучаві та Марія-Повчі. У 1905 р. здійснив паломницьку подорож до Києво-Печерської лаври. В Києві Кабалюк придбав багато духовних книг і після повернення до рідного села починає проповідувати по-православному. У 1908 р. через Палестину поїхав на Афон. В Пантелеймонівському руському монастирі 8 липня 1908 р., в присутності 2000 монахів, відбулося приєднання Олександра до православної церкви. З цього приводу на Афоні була написана книга, що мала широке поширення і в нашому краї. За допомогою братів Геровських та графа Бобринського вступає до Свято-Онуфрійського монастиря на Холмщині, де 15 серпня 1910 р. архієпископ Євлогій (Георгіївський) висвячує його в ченці з іменем Олексій.

Навесні 1911 р. о. Олексій прибув до Сремських Карлович. Сербський патріарх Лукіан (Богданович) призначив його помічником до сербського священика міста Мішкольц в Угорщині – о. Гавриїла Мотина – для православних сіл Великі Лучки та Іза. Вес 1911 рік о. Олексій в одязі простого селянина роз'їжджав зі своєю «похідною церквою» із села в село і відправляв богослужіння. У цьому році о. Олексія було заарештовано у Великих Лучках і відправлено до мукачівської в'язниці. Після допиту ієромонаха Олексія доставили під конвоєм

до Ясіня, де він мав жити під домашнім арештом, з суворою забороною роз'їжджати по селах Закарпаття. Насильство та переслідування жандармів примусило о. Олексія у травні 1912 р. виїхати до Росії, а потім до Північної Америки. В кінці 1913 р., довідавшись про суд в Мараморощ-Сиготі над православними вірниками, повертається додому і добровільно з'явився на суд, де його було засуджено на 4,9 років в'язниці і грошовому штрафу. Відбував покарання в Дебрецені та Мараморощ-Сиготі.

У травні 1919 р. о. Олексій повернувся на Закарпаття. У 1920 р. він приїхав до Хуста і відкрив у хаті М. Палканиця молитовний дім. Згодом при ньому було започатковано інтернат для православних учнів гімназії та громадянської школи. У 1920 р. о. Олексій разом з о. Амфілохієм та о. Матфеем засновують чоловічий монастир в селі Іза, де у 1921 р. о. Олексія обирають настоятелем. У 1923 р. підвищений до сану архімандрита. У 1924 р. брав активну участь у будівництві жіночого монастиря в с. Липча.

У 1923 р. архімандрит Саватій (Врабєц), голова яеської православної громади в Празі, започаткував гострий конфлікт між Константинопольською та Сербською православними церквами, який увійшов в історію під назвою "Саватіївський розкол". У нашому краї утворилися дві групи православних, одна з яких одна визнавала юрисдикцію Сербської церкви (40 священників), яких очолював о. Олексій (Кабалюк), а інша Константинопольську церкву (25 священників) очолювала Червінкою, а потім архімандритом Боголіпом.

У 1925 р. архімандрита Олексія було призначено головою Духовної Консистоії – органу духовного управління і суду при єпархіальному архієреї. Він добровільно відмовляється від посади настоятеля монастиря і переселяється в м. Хуст, де утворилася велика православна громада. 7 квітня 1927 р. він освятив закладку першого каменю у фундамент майбутнього церкви, будівництво якої закінчилося вже через рік. При цьому храмі було відкрито інтернат для православних учнів.

15 жовтня 1930 р. православна делегація на чолі з о. Олексієм, у складі о. Дмитра Белякова та В. Гайдова взяла участь в роботі Собору Сербської православної церкви в Сремських Карловцях. У 1932 р. керуючий православною єпархією єпископ Йосиф для організації монастирського життя в селі Домбоки направив туди о. Олексія. Він разом з Іваном Карбованцем відкрив тут жіночий монастир. Архімандрит Олексій організував пожертвування в багатих парафіях, віддав багато власних коштів для будівництва монастиря. На його прохання протоієрей Всеволод Коломацький виготовив документацію для перебудови монастиря і сам очолив реставрацію.

26-27 листопада 1944 р. архімандрит Олексій (Кабалюк) брав участь у роботі Першого з'їзду Народних Комітетів, що проходив в Мукачеві, він був обраний делегатом від м. Хуст. 7 грудня 1944 р. побував у складі делегації Мукачєво-Пряшівської єпархії в Москві з проханням переходу Мукачєво-Пряшівської єпархії під юрисдикцію Московського патріархату.

Попри всі пережиті великі страждання і переслідування архімандрит Олексій

дожив до сімдесятирічного віку і 2 грудня 1947 р. помер. 13 березня 1999 р. були знайдені мощі о. Олексія, які нині почитають у Свято-Миколаївському чоловічому монастирі с. Іза-Карпуглаш Хустського району. 21 жовтня 2001 р. канонізований УПЦ на чолі з Володимиром (Сабоданом), під святим іменем преподобного Олексія Карпатського (Карпаторуського) сповідника.

За активної участі о. Олексія було відроджено і зміцнене чернецтво, як головну силу у боротьбі за чистоту віри православ'я. Очолівши Духовну Консистоїю, що знаходилася в Хусті о. Олексій побудував Свято-Благовіщенський храм, настоятелем якого він був до останніх днів свого життя. Всі православні монастирі на Закарпатті того часу були зведені за його безпосередньою участю і надалі він підтримував їх як духовно, так і матеріально.

Худолей О.С.

Черкаський державний технологічний університет

ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ОХОРОНИ ПАМ'ЯТКИ ІСТОРІЇ ТА КУЛЬТУРИ – ОСТРОВА ХОРТИЦЯ

Для сучасної України острів Хортиця – пам'ятка історії та культури, яка уособлює собою волелюбність та незламність українського народу і є символом її боротьби за незалежність.

Перше повідомлення про острів, його найдавнішу назву міститься у трактаті візантійського імператора Костянтина Багрянородного "Про управління імперією" (952 р.). За описом свідка, Хортиця одне з найголовніших давньоруських святилищ, потужне сакральне місце.

У 972 році на її берегах загинув видатний київський князь Святослав. Давньоруські літописи XII-XIII століть згадують про неї, як про важливий стратегічний пункт боротьби руських дружин із кочовиками.

Слав'яну сторінку в історії Хортиці посідає запорізьке козацтво. Історія Хортиці тісно пов'язана з іменем одного з перших гетьманів українського козацтва – Дмитра Вишневецького. У 1556 році на острові Мала Хортиця під проводом Байди козаки побудували укріплення, що мали стати перешкодою для татар.

Не залишила осторонь Хортицю російсько-турецька війна. На території острова українськими козаками та російськими військами, була побудована лінія укріплень, які спільно виступили проти Османської Порти. Тут збереглися залишки кількох фортифікаційних ліній з використанням давніх козацьких укріплень. В той же час на Хортиці була побудована запорізька корабельня для побудови Дніпровської флотилії.

Унікальна пам'ятка культурної спадщини України згадується в працях польського хроніста М. Бельського, французького інженера Г. де Боплана посланця австрійського імператора Рудольфа II Б. Лясоги. Пізніше свої враження про колицу козацтва висловили російський історик М. Надєждіна та польський археолог – мандрівник Підберезький.